

ОСОБЛИВОСТІ ДИПЛОМАТИЧНОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВ ПЕРСЬКОЇ ЗАТОКИ

Ключові слова: Перська затока, нішева дипломатія, Саудівська Аравія, ОАЕ, Катар.

Keywords: Persian Gulf, niche diplomacy, Saudi Arabia, UAE, Qatar.

Руйнація міжнародного порядку та послаблення глобальних механізмів спонукають держави шукати нові моделі зовнішньополітичного позиціонування. У цьому контексті зростає роль нішевої дипломатії – концентрації ресурсів дипломатії на стратегічно важливих напрямках, що дає змогу малим і середнім державам компенсувати власну обмеженість у ресурсах і можливостях [5; 8]. Держави Перської затоки, зокрема Саудівська Аравія, Бахрейн, Катар, Кувейт, ОАЕ та Оман, активно застосовують нішеву дипломатію. Їх «нішами» стало поєднання енергетичного лідерства, гуманітарної діяльності, культурних і спортивних проєктів і міжнародного посередництва, що стало дуже помітно після початку повномасштабної війни росії проти України [6].

Метою роботи є виявлення особливостей дипломатичної спеціалізації держав Перської затоки, визначення інструментів і механізмів реалізації ними нішевої дипломатії, а також з'ясування її ролі у формуванні регіонального лідерства та глобального позиціонування цих держав в умовах трансформації міжнародного порядку.

Особливу увагу питанням нішевої дипломатії держав Перської затоки та її специфіці приділили науковці Хайфського університету та Академічного коледжу Ашкелона. Так, М. Чазіза та К. Лутмар зазначають, що країни регіону як авторитарні середні держави, використовують нішеву дипломатію для розширення глобального впливу [5]. Левова частка держав розглядає таку дипломатію не як аполітичний інструмент, а як стратегічний засіб формування ідентичності та легітимації режиму [6; 8].

Аналіз зовнішньополітичних стратегій держав Перської затоки свідчить про наявність спільних «ніш», що зумовлено структурною та ресурсною подібністю. Регіон акумулює одні з найбільших у світі запасів нафти й газу, забезпечуючи близько 30 % світового видобутку нафти та 17 % природного газу станом на 2024 р. [7], що робить енергетичний компонент базовим елементом їх дипломатичної спеціалізації. Крім ресурсного чинника, країни регіону мають подібні моделі державного управління та безпекового середовища, що формує схожі підходи до зовнішньої політики. Вони поєднують інструменти традиційної сили з активним використанням «м'якої сили», створюючи комплексні моделі дипломатичної спеціалізації.

Саудівська Аравія спрямовує зовнішню політику на збереження монархії, суверенітету та регіональної стабільності. Її дипломатична спеціалізація охоплює релігійне лідерство, енергетику, посередництво, гуманітарну та спортивну діяль-

ність [5]. У сфері посередництва Саудівська Аравія є майданчиком або активним учасником переговорів щодо конфліктів у Ємені, Лівані та Україні [5]. Якщо в регіональних кейсах вона діє як лідер Близького Сходу, то в українському – як глобальний посередник, що підтверджується проведенням міжнародних самітів та сприянням обміну військовополоненими.

Релігійна складова залишається ключовою: Саудівська Аравія позиціонує себе центром ісламського світу, зміцнюючи вплив через міжнародні мусульманські організації та гуманітарні структури [5]. Це підсилює її імідж лідера мусульманської спільноти через Мусульманську світову лігу (МСЛ), Організацію ісламського співробітництва (ОІС) та Центр порятунку і гуманітарної допомоги імені Короля Салмана.

Королівство активно інвестує в гуманітарні проєкти та великі спортивні події, включно з престижними чемпіонатами та їх трансляціями за кордоном, що зміцнює її міжнародний імідж. Спорт використовується як геополітичний інструмент розширення впливу та диверсифікації міжнародного позиціонування поза межами нафтової економіки [5].

Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ) створили в Дубаї великий гуманітарний хаб «Міжнародне гуманітарне місто» і є провідним донором регіону, спрямовуючи допомогу до сусідніх країн: Єгипту, Ємену, Сирії та Гази [6]. Емірати проводять глобальні спортивні та культурні заходи, включно з Формулою-1, чемпіонатами з гольфу та кінними перегонами, що сприяє розвитку бренду, туризму та міжнародного партнерства в цих сферах. Водночас, у наукових колах, поширена думка про політизацію гуманітарної діяльності ОАЕ, адже значні обсяги допомоги Ємену поєднувалися з військовою участю держави в коаліції під проводом Саудівської Аравії [6].

ОАЕ стали першою арабською державою, що ратифікувала Паризьку кліматичну угоду, і оголосили стратегію Net Zero до 2050 р. [6]. Країна також інвестує в сонячну та ядерну енергетику, позиціонуючи себе як організатор глобальних кліматичних форумів, що є елементом економічної безпеки та міжнародного позиціонування.

За оцінками дослідників, Катар реалізує авторитарний варіант держави середньої сили, що концентрує зусилля на медіації, спорті, енергетиці та гуманітарній допомозі, утворюючи особливу зовнішню ідентичність [4]. Катар обрав роль політичного посередника на міжнародній арені. Доха слугувала майданчиком для переговорів США з Талібаном, арабо-ізраїльських консультацій та діалогу з іракською владою. Країна використовує відносну незалежність, перетворюючи невелику територію та сусідство з потужними державами на дипломатичні переваги [4].

Катар також реалізує масштабні культурно-спортивні проєкти (наприклад, Чемпіонат світу з футболу 2022 р.) і активно розвиває медіаресурс – міжнародний телеканал «Аль-Джазіра», який є найбільшим арабомовним медіа у світі з більше ніж 430 мільйонами читачів у 150 країнах світу, що посилює вплив Дохи на міжнародній арені [1; 4].

Кувейт також вирізняється вузькою дипломатичною спеціалізацією на медіації та гуманітарній допомозі. Завдяки цьому крихітна держава позиціонується як конструктор злагоди в регіоні: виступає посередником у перемовинах між воро-

гуючими сторонами, зокрема між Іраком та Іраном, чи в палестинсько-ізраїльському конфлікті, а також активно фінансує гуманітарні програми ООН та інші міжнародні організації [2].

Унікальність Оману полягає у збереженні офіційного нейтралітету серед арабських держав. Маскат веде паралельні переговори з усіма сторонами конфліктів і зберігає дружні стосунки з усіма великими гравцями. Такий підхід дає змогу Оману виступати довіреним посередником.

Бахрейн – найменша держава Перської затоки – вибудовує зовнішню політику на балансі між великими державами. Усвідомлюючи вразливість свого положення між Іраном і Саудівською Аравією, Бахрейн орієнтується на багатосторонню підтримку та підтримання спокою, а також інвестує в регіональні ініціативи заради гарантування власного суверенітету.

Традиційно він міцно пов'язаний із США, адже там розташовано штаб-квартиру П'ятого флоту США. Проте останніми роками держава поглиблює співпрацю з Китаєм, зокрема після підписання з ним угоди про стратегічне партнерство [5]. Так Бахрейн демонструє класичну стратегію балансування, координуючи військову захищеність з Вашингтоном та економічне співробітництво з Пекіном.

Отже, аналіз особливостей дипломатичної спеціалізації держав Перської затоки свідчить, що кожна країна зосереджується на вузькоспеціалізованих сферах впливу, що дає можливість посилювати їх роль навіть за обмежених ресурсів. У їх зовнішньополітичній практиці домінує ресурсно-посередницька модель нішевої дипломатії, що поєднує економічний вплив із прагненням виступати регіональними модераторами та платформами для переговорів. Спільним для усіх держав регіону є опора на фінансово-економічні ресурси, активне використання енергетичного фактору, інструментів публічної дипломатії, медіа, гуманітарних ініціатив і посередницьких зусиль у конфліктах.

Такий підхід є стратегічним кроком для зміцнення лідерства в арабському світі та водночас адаптації до змін у міжнародних структурах. Цілеспрямована спеціалізація за окремими напрямками дає державам Перської затоки змогу, використовуючи власні унікальні сильні сторони, підвищувати міжнародний вплив і зміцнювати позиції у глобальній політиці.

Джерела та література

1. About Us. *Al Jazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/about-us>
2. Chaziza M., Lutmar C. Kuwait's Humanitarian and Mediation Efforts: A Model for Middle Power Niche Diplomacy. *The International Spectator*. 2025. Vol. 60, № 4. P. 1–19. URL: <https://surl.li/oxuslb>
3. Chaziza M., Lutmar C. Oman's Niche Diplomacy: Middle Power Strategies in a Shifting Middle East. *Social Sciences (Basel)*. 2025. Vol. 14, № 9, Article 511. URL: <https://www.mdpi.com/2076-0760/14/9/511>
4. Chaziza M., Lutmar C. Qatar emerges as an authoritarian middle power through strategic specialization and defensive activism in the global system. *Discover Global Society*. 2025. Vol. 3, № 1, Article 157. URL: <https://surl.li/tjbsan>

5. Chaziza M., Lutmar C. Saudi Arabia's Niche Diplomacy: A Middle Power's Strategy for Global Influence. *World*. 2025. Vol. 6, № 2, Article 65. URL: <https://www.mdpi.com/2673-4060/6/2/65>

6. Chaziza M., Lutmar C. The UAE's niche diplomacy in the Middle East: authoritarian strategies of a middle power. *Global Security – Health, Science and Policy*. 2025. Vol. 10, № 1, Article 2577421. URL: <https://surl.lt/ruqnnh>

7. Middle East: The Middle East is rich in a wide range of energy resources. *International Energy Agency (IEA)*. 2025. URL: <https://www.iea.org/reports/world-energy-investment-2025/middle-east>

8. Priya L., Quamar Md. M. «Niche Diplomacy» by Middle Powers in the Middle East: Cases of Saudi Arabia, Iran, Türkiye and Egypt. *India Quarterly: A Journal of International Affairs*. 2025. Vol. 81, Issue 1. URL: <https://surl.lt/egoacb>

Михалюк Назар

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ У СУЧАСНІЙ ВІЙНІ

Ключові слова: публічна дипломатія, стратегічні комунікації, гібридна війна, дезінформація, міжнародна легітимність.

Key words: public diplomacy, strategic communications, hybrid warfare, disinformation, international legitimacy.

Сучасні війни дедалі рідше обмежуються класичним збройним протистоянням. У глобалізованому інформаційному просторі боротьба точиться не лише за території чи ресурси, а й за довіру, легітимність і підтримку міжнародної спільноти. У цих умовах особливого значення набуває публічна дипломатія як інструмент впливу на зовнішню аудиторію, формування міжнародного іміджу держави та протидії ворожим інформаційним кампаніям. Публічна дипломатія у сучасній війні виходить за межі традиційних дипломатичних каналів і перетворюється на важливу складову стратегічних комунікацій, інформаційної безпеки та когнітивної стійкості. Її роль особливо зросла в умовах гібридних конфліктів, де інформація, наративи й символи стають не менш потужною зброєю, ніж військова сила.

Класично публічна дипломатія розуміється як сукупність заходів, спрямованих на взаємодію держави з іноземними суспільствами, а не лише з урядами. Вона охоплює культурну дипломатію, міжнародні медіакомунікації, освітні програми, роботу з діаспорою, міжнародні форуми та цифрові платформи.

У воєнний час публічна дипломатія набуває чітко вираженого безпекового виміру. Її завданням стає не тільки формування позитивного іміджу держави, а й: пояснення причин і цілей війни; легітимація дій держави на міжнародній арені; протидія дезінформації та ворожій пропаганді; мобілізація міжнародної підтримки – політичної, військової, економічної та гуманітарної. Отже, публічна дипломатія трансформується з інструменту «м'якої сили» на елемент комплексної оборонної стратегії [4].